

At være forberedt

Af Tomas Krakowski
tomas@krakowski.dk

Det handler om at være forberedt. En studiekollega sagde det til mig en gang inde på konservatoriet. Jeg havde beklaget mig over, hvor svært det er at spille rent på den genstridige guitar. Nej, vi er ikke gode nok, behersker ikke instrumentet, svarede jeg tvært. Mange år skulle gå, inden jeg fuldt forstod meningen med at være forberedt og hvilke konsekvenser det medfører for det daglige arbejde med guitaren. Først i det øjeblik jeg for alvor begyndte at undervise, kunne jeg gennemskue hvad det drejer sig om.

Efterhånden fik jeg behov for at konkretisere iagttagelserne. Det startede med et par enkle øvelser som jeg testede på mig selv og mine elever. Øvelserne blev flere og flere og udviklede sig til principper. Jeg opdagede at eleverne kunne reducere indstuderingstiden betragteligt ved at bruge mine anvisninger. At det gav gode resultater på konservatorieniveau, var måske til at forudse. Glæden voksede i det jeg opdagede, at øvelserne kunne tillempes musikskoleundervisningen med endnu større effekt.

Mange af øvelserne er instrumentrelaterede. Det er ikke til at komme udenom det faktum, at et grundigt kendskab til guitaren og dets repertoire er nødvendig. Jeg har valgt i denne artikel at skildre et par eksempler, som med lethed kan overføres til andre instrumenter. Her følger to øvelser for musikskoleelever i tre scenarier.

Lille Fie kommer til guitartime. Efter den obligatoriske stemning af instrumentet spørger jeg hende om hun vil spille verdens flotteste tone for mig. Det vil Fie gerne. Hovedregelen er, at tonen skal være forberedt i begge hænder. Fingeren skal altså "hvile" på strengen uden at presse. Men Fie får ikke lov til at spille før jeg har fortalt hende, at hun skal spille tonen a på tredje streng. Hun får klare og enkle instrukser. Jeg spørger hende: Er du klar? Ja! Min kommando lyder: Pres og spil! Den tone som nu kommer, er dejlig stor og fyldig. Jeg lader hende derefter spille tonen d på 2. streng og tonen e på 4. streng. (Mærkeligt med disse herlige overtoner, ikke?) Ved næste lektion gentages øvelsen. Nu går vi længere. Fie må gerne selv komme med forslag. Hun fortæller mig, hvor tonen ligger og hvilke fingre i venstre og højre hånd hun skal bruge. Allerede en uge senere er hun i stand til at hjælpe Amalie, som kommer efter Fie til time, med det hun har lært.

Torben er indforstået med mine enkle øvelser og behøver udfordringer. Jeg beder ham om at levere en bestemt tone. Den indeholder en særlig kvalitet. Her opererer jeg med modsætninger som: kort – lang, kraftig – svag og rund – spids. Den nævnte tone skal f.eks. være rund, lang og svag eller spids, kort og kraftig. Torben kommer gerne med uddybninger som: ganske svag, temmelig kort eller midt i mellem. Nogle gange stiller jeg et tillægsspørgsmål. Hvordan spiller man en kraftig tone på guitaren? Hvordan laver man nemmest en kort tone, en spids klang osv.? Man bliver positivt overrasket over, hvor ofte eleverne er i stand til selv at svare rigtigt. Den dag Torben begynder at spille to toner efter hinanden, er vi kommet et skridt videre.

Anna elsker at spille guitar. Hun er talentfuld og vil gerne søge ind på konservatoriet. På dette niveau forventes at hun behersker gribetrættet og er fortrolig med grundteknik. Jeg beder om tre toner i rap, den ene forskellig fra den anden og tredje. En lang plus to korte eller omvendt, med krævende artikulation og

klangfarver. Om hun vil tromme en rytme og derefter spille den for mig på guitaren? Ingen problemer! Der går sport i den. Dynamikken er frodig (indimellem for frodig, eleven overdriver gerne.) , klangen indeholder forskellige former for vibrato, rytmerne byder på accelerando og ritardando. De slemmeste positioner udforskes, og opgaverne løses med bravur. Enkelttoner erstattes af fuldfede akkorder efter eget ønske. Hovedregelen er stadig at Anna tænker før hun handler og er i stand til at formulere opgaven for sig selv og for mig. Hun har for længe siden gennemskuet, at øvelserne direkte kan appliceres på de stykker hun spiller. Anna hjælper gerne de andre elever, når de har sammenspil om tirsdagen.

For en måned siden præsenterede jeg mine idéer for elever og lærere ved Norges Musikkhøgskole i Oslo. De studerende kom i Fie, Torben og Annas tøj og skulle lave de samme øvelser. Resultaterne viste sig med det samme. Foruden en forbedret klang, blev eleverne også belønnet med en skjult sidegevinst: Forberedelsen af tonen giver en mere præcis rytmisk udførelse af anslaget og dermed fornyet energi til musikken.

Øjet er et vigtigt redskab

Anden del af mit foredrag handlede om visuel forberedelse. Jeg fik nu lejlighed til at tale om guitaristens måske største akilleshæle – primavistaspil og kammermusik. I en musikskolesammenhæng vil vi nok bruge ordet sammenspil, der er mindre prætentivt. Mange af jer har sikkert arbejdet grundigt med at spille "fra avisen", og for jer er det ikke så meget nyt. Det har dog vist sig, at studerende helt op til diplom/solistklasse ikke er fortrolige med at læse noder.

Lad mig vende tilbage til lille Fie. Hun skal have en ny lektie for. Hos mig starter al indstudering med en læseprøve. Hvad hedder tonerne i den første takt? Jeg giver hende en blyant, og vi skriver navnene på alle noder. Hun er endnu ikke helt tryk ved, om tonerne er på linjen eller mellem to linjer. Det bliver bedre efter hånden. Mit næste spørgsmål går på: Hvor på guitaren finder man de toner? Og, nej, fingrene væk fra instrumentet! Fie klarer at beskrive for mig hvor c ligger, e er pærenemt, den er jo på den løse førstestreg. Mit sidste spørgsmål er, om Fie vil tromme rytmen? Det gør hun så, tre sorte, to af dem hægtet sammen, og en blank med mast. Vi holder matematikprøve og slår resultatet på guitarens dæk. Først nu får Fie lov til at spille første takt på guitaren. Er du klar? Ja, og hun har bestemt sig for hvilke fingre hun skal bruge. Ofte er udførelsen helt fantastisk, fuldstændig præcis og rytmisk. Den følgende takt er nemmere, og så går det slag i slag til vi er kommet til takt 8. Amalie banker på, jeg lader hende komme ind. Fie og Amalie spiller sammen en popmelodi som de begge kender. De spiller hver anden takt! - Fie den første og Amalie den næste, derefter Fie, så Amalie. Toget kører. Sjovest er det, når tøserne kun trommer melodien...

Også Torben er pisket til at være med på noderne. Her drejer det sig om en lettere wienerklassisk menuet. Ingen voldsom sag, men den indeholder melodi, mellemstemme og bas. Han genkender hurtigt navnene, men står overfor en udfordring. Flere af tonerne ligger ikke hvor de plejer. Det var noget skidt, at den løse e-streng ikke kunne bruges! Torben grubler og kommer frem til et gangbart alternativ. Rytmen? Jeg fortæller ham, at der er noget der hedder komplementærrytmi. Han trommer den, og jeg beder ham derefter om at læse den første takt. Det gør han så og spiller den fejlfrit. Kan du lave det samme med den næste takt? Og nu fanger jeg ham. Torben er overrasket over at skulle repetere den første takt inden han spiller den følgende. Men han har fattet pointen. Hver enkel takt gennemgås med navn på noder, tonernes

placering og rytme. Torben spiller 2. og 3. takt, 3. og 4. osv.. Den 8. spilles sammen med den 1., for der står i noderne at menuetten skal repeteres. Altid to takter i en kontinuerlig overlapning. Sådan bliver vi ved til takt 24, som i øvrigt også spilles sammen med takt 9. Til slut lader jeg ham spille hele satsen i et langsomt tempo. Pyt med, om der er en skævert eller to. Torben er træt, det kan ikke undre. Gennemspilningen er ikke helt fejlfri, men klangen, bevægelsen og den rytmiske tydelighed bærer løfter om en elegant menuet på næste tirsdag.

I søndags spillede Anna til MGK elevernes julekoncert. På programmet stod en duo, som hun fremførte sammen med NN. Hun var bestemt ikke tilfreds. For, som hun sagde det, hun mestrede sin stemme udenad og alligevel ikke. Hvordan kunne det have sig, at hun kom ud af den? Passagen sad i skabet hver eneste gang derhjemme. OK, humøret er ikke det bedste, glem alt om at høre det moderne pligtnummer til optagelsesprøven på konservatoriet. Hvad med at vi læser lidt fra avisen? Jo tak. I dag har jeg fundet et stykke barokmusik. Anna, kan du se på den første takt? Også hun skal remse tonernes navne op, det går hurtigt, rytmen er heller ikke et problem og der kommer straks en brugbar fingersætning. Anna har bemærket, at melodien bevæger sig i bølger. Zigzag, siger hun. Jeg nævner, at der er en liggetone i midten. Så i gang. Anna laver samme manøvre som Torben, blot med en væsentlig tilføjelse. Hun læser den tredje takt inde i sit hoved. Første takt spilles alene, derefter spilles 1. og 2. takt. Annas blik falder på 3. takt. Proceduren gentages med 2. og 3. fulgt af øjnenes fotografering af takt 4. Den takt, der læses "indenad", er i samme tempo. Det fine med indenadslæsning er bl.a. at der ikke er besværlige positionsskift og andre instrumentale skavanker at tage hensyn til. Anna arbejder metodisk, takt for takt, og belønner sig selv og mig ved at levere den ikke helt nemme opgave overbevisende. For resten, Anna, det du har spillet, er den ene stemme til den nye duet. Den tilhører NN. Han får din stemme som primavistaopgave i morgen. Hun mumler et ukvemsord for sig selv, ordet efterfølges af en sund latter.

Forberedelse - visualisering og auditiv træning – kan ikke anbefales stærkt nok. Der skal nok være en og anden, som mener at denne arbejdsmetode i sin fulde konsekvens hæmmer kreativiteten. Ja og nej, man kan ikke planlægge alt. For dem som skal stå på en scene, er mine øvelser særdeles gavnlige. Mange musikeres dårlige nerver skyldes ofte utilstrækkelig forberedelse og manglende komfort med instrumentet. Det siger sig selv, at velforberedte musikere har mere frihed. Også for børn og unge, som måske ikke har særlige ambitioner, er belønningen lige for: En større beherskelse og dermed øgt spilleglæde. Og kan man gøre vejen derhen kortere, har man et glimrende udgangspunkt for levende og spændstige fortolkninger, hvor den måske mest karakteristiske kvalitet er musikalsk *flow* – uanset genre.